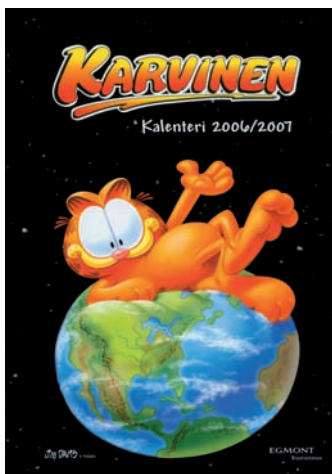

KALENTERIMAAILMAN KUULUMISIA No 19 * Kevät 2007

KALENTERITARJONTA
KIRJAVOITUU S. 2

Egmont Kustannus

KOLME UUTTA
NIMIKIRJAA S. 2-3

RUKOUSPÄIVÄ-
KÄYTÄNTÖ MUUTTUU
JÄLLEEN S. 4

MOHAMED KOHAUTTI KANSAA

Vuoden alkupäivinä viestimissä kävi kohina, kun Väestörekisterikeskus laski liikkeelle uutisen Mohamed-nimen suosionnoususta. Viimeisimmän tilaston mukaan Mohamed on jo suosituimpi nimi kuin moni perinteinen suomalaisnimi. Viestimet kyselivät, otetaanko Mohamed jo mukaan suomalaiseen almanakkaan.

Väestörekisterikeskuksen omien tilastojen mukaan Mohamedin eri versioiden määrä väestötietojärjestelmässä tämän vuoden alkuun mennessä oli seuraava:

Mohamed 2093 miestä, 728 naista; Mohammad 525 miestä, 22 naista; Mohammed 447 miestä, 62 naista; Muhammad 189 miestä, 9 naista; Mohamad 98 miestä, 11 naista; Muhammed 77 miestä, 9 naista; Muhamed 71 miestä, 10 naista; Muhamad 18 miestä, 3 naista; Muhamet 16 miestä, 0 naista. Eri tavoin kirjoitettuja Mohamedeja on Suomessa sadan vuoden aikana ollut siten jo reilut 4000.

Mohamed on eräiden islamilaisten lähteiden mukaan koko maailman yleisin yksittäinen etunimi, mutta suomalaiseen kalenteriin Mohamedilla ei kuitenkaan vielä ole mahdollisuuksia. Väestötietojärjestelmässä on nimittäin perustiedot, paitsi Suomen kansalaisista, myös Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista. Useimmat tähänastiset Mohamedit ovat kuuluneet tähän ryhmään.

Suomalaiseen kalenteriin otetaan harkittavaksi vain suomenkielisten suomalaisten nimiä. Eero Kiviniemen Suomalaisten etunimet -kirjassa nimi ei esiinny lainkaan, vaikka siinä on kaikki sellaiset nimet, joilla sadan vuoden aikana on ollut yli sata kantajaa.

Myös almanakkatoimistoon tuli Mohamed-kohun aikana useita puhelinsoittoja. Terävimmän kommentin esitti pohjalainen perheenisä: "Meidän kristilliseen perheeseen ei ikinä oteta seinälle almanakkaa, jossa lukee Mohamed." €

Kalenterimaaailman kuulumisia ISSN 1455-8823
Almanakkatoimiston tiedotuslehti ilmestyy 2 kertaa vuodessa
Vastaava toimittaja Heikki Oja
Julkaisija Helsingin yliopiston Kehityspalvelut Oy,
Yliopiston almanakkatoimisto
PL 14 (Kopernikuksentie 1), 00014 Helsingin yliopisto
Puh. (09)1912 2942 GSM 040 553 1864
Sähköposti almanakka@helsinki.fi
Internet <http://almanakka.helsinki.fi>
Tekstin lainaaminen on sallittua jos lähde mainitaan.

KALENTERITARJONTA KIRJAVOITUU

Kalenterivuosikerta 2007 ei tuonut suuria muutoksia tullessaan. Maamme kalenterivalikoima jatkaa kirjavoitumistaan ja pirstoutumistaan.

Suomessa julkaistavien kalenterien yhteenlasketut kappalemäärät ovat olleet melko samalla tasolla koko sen runsaan kymmenen vuoden ajan, jona almanakkatoimisto on seurannut kalenterimarkkinoita. Edelleenkin meille painetaan 17–18 miljoonaa kalenteria vuodessa.

Sähköinen kalenteri ei ole toistaiseksi syrjäyttänyt paperista, vaikka sähköisiä kalentereita käytetään vuosittain enemmän.

Paperisten kalenterien kenttä pirstoutuu ja kalenterien keskimääräiset painosmäärät hiljalleen pienenevät. Tätä suuntaa vauhdittaa painomenetelmien kehittyminen, ennen kaikkea digitaalitekniikka, joka pystyy tekemään pieniä painoksia kohtuuhintaan.

Pikkupainosten lisääntyminen tuo markkinoille lisää kirjavuutta. Samaa tapahtuu kilpailun takia. Tarjolla on useita samantapaisia kalentereita eri valmistajilta.

Esimerkkinä valinnan lisääntymisestä voidaan ottaa nuorisokalenterit. Entisajan teinikalenterin sijaan nykyajan koululaiset voivat valita vaikkapa Suosikin, Karvisen, Demin, Hevoshullun, Soodan tai

Pop&Rock-kalenterin. Kouluissa on jaettu jopa ilmaisia kalentereita, jotka on rahoitettu mainoksilla.

Ilmaiskalenterien määrä tuntuu meillä muutenkin jatkavan kasvuaan. Ammatti- ja muut järjestöt ovat perinteisesti jakaneet kalenterin jäsenilleen, ja kalenterimarkkinoiden vapauduttua 1995 alkoi ilmaiskalentereita ilmestyä enenevässä määrin lehtien väliin. Pankeilta saa kalentereita lompakkoon tai taskuun, ja suoraan postiluukusta jaetaan niin Kauppakalenteria, ABC-kalenteria kuin erilaisia palvelukalentereita. Monet jätetuoltoyritykset ja energialaitokset tiedottavat toiminnastaan kalenterin muodossa, ja juhluvuotta viettävät kaupat työntävät asiakkaansa kassiin kauniin kuvakalenterin.

Lisää kirjavuutta valikoimiin on tullut myös painopaikkojen moninaisuudesta. Ennen erivapauden poistumista kaikki kalenterit olivat samaa tasaista laatua. Kymmenen vuoden ajan on kaikilla suomalaisilla painopaikoilla ollut mahdollisuus kalenterin tekoon, niin suurpainoilla kuin nyrkkipajoilla. Ja viime vuosina kansainvälisten yhteyksien parantuessa painotyö on levinnyt yhä laajemmalle. Suomalaisiakin kalentereita painetaan jo paljon siellä, missä työ on edullisinta eli esimerkiksi Virossa ja Kiinassa. ☺

PUOLEN VIIME VUODEN AIKANA SUOMALAISET OVAT SAANEET LUETTAVAKSEEN TUHDIN ANNOKSEN AJAN TASALLA OLEVAA ETUNIMETIETOUTTA. KIRJOITAJINA ON SUOMEN NIMITUTKIMUKSEN KÄRKIKAARTI, KOKENEET KONKARIT PROFESSORI EERO KIVINIEMI JA PROFESSORI MARIANNE BLOM-QVIST, SEKÄ NUOREMMAN POLVEN TUTKIJA MINNA SAARELMA.

Eero Kiviniemi on jo neljänneksivuosisadan huolehtinut Helsingin yliopiston suomalaisesta nimenpäiväluettelosta. Eläkkeelle siirtyminen jokin aika sitten ei tutkijan tahtia hidastanut, ja nyt Kiviniemi on kirjoittanut laajan yhteenvedon tutkimustyöstään. *Suomalaisten etunimet* -kirja ilmestyi tammikuussa Suomalaisen kirjallisuuden seuran kustantamana.

Yli 400-sivuisesta järkäleestä löytyy paljon listoja, joista on apua nimenetsijöille. Suosikkilistoja on monelta eri vuosikymmeneltä, ja pisimmät listat kertovat yli 2700 eniten annettua nimeä 1900-luvulta. Koska almanakoissa on vain vajaa 800 nimeä, on listoilla jo lähes 2000 nimeä kalenterien ulkopuolelta.

Valintaa helpottaa toinen lista, joka on aakkostettu nimen lopun eikä alun mukaan. Esimerkiksi kaikki -liina-loppuisia nimiä havittelevat löytävät työlleen 28 erilaista vaihtoehtoa, esimerkiksi Seliina, Villiina tai Akuliina. Tässä käänteishakemisessa on yli 5000 erilaista nimeä.

Kiviniemen tietokoneissa pyörii yli kymmenen miljoonaa suomalaista etunimeä runsaan sadan vuoden ajalta. Ne ovat kertoneet tutkijoille monia kiintoisia asioita. Esimerkiksi sen, että suomalaiset ovat viime aikoina tykättyneet harvinaisiin ja ainutkertaisiin nimiin. Kun Kivi-

Nuorten kalentereissa pitää olla vauhdikasta menoa. (Kalenterit Suosikki/Yhtyneet Kuvalehdet, Pop&Rock/Aller Julkaisut, Demi/A-lehdet)

PARISSAKYMMENESSÄ VUODESSA 15 000 UUTTA ETUNIMEÄ

niemi ensimmäisen kerran 1980-luvun alussa sai koneelleen Väestötietokeskuksen nimivarastot, hän löysi 35 000 erilaista nimeä. Tällä hetkellä erilaisia nimiä on 50 000 kappaletta – suomalaiset ovat parissa vuosikymmenessä keksineet tyhjästä 15 000 uutta etunimeä.

Tutkijoille on myös selvinnyt, että Suomen kansa haluaa päättää etunimistään "ite" eikä anna kalenterintekijöiden vaikuttaa valintoihinsa. Kun suomalaistamisinnossa 1929 otettiin allakoihin kymmeniä uusia, tutkijoiden mielestä suomalaisille sopivia nimiä (kuten Arijoutsu, Kotivalo tai Äänis), ei kansa niitä huolinut käyttöön, ja siksi ne parikymmentä vuotta myöhemmin pudotettiin vähiin äänin kalentereista pois.

Tällä hetkellä nostavat suosiotaan monet sellaiset nimimuodot, joille tutkijat nyrpistelevät nenäänsä (kuten Luka tai Mico), koska ne eivät oikein sovi suomalaisten suuhun. Mutta siitäkös vanhemmat piittaavat mitään.

Marianne Blomqvist on parikymmentä vuotta hoitanut Helsingin yliopiston suomenruotsalaista nimilistaa. Blomqvist kirjoitti viime vuonna kirjan *Vad heter finlandssvenskarna?*, jossa käsitellään niin etu- kuin sukunimiäkin.

Blomqvist seuraa suomenruotsalaisen nimistön kehitystä menneiltä

vuosisadoilta nykypäivään. Esimerkiksi yhtenä uusimpana trendinä, joka näkyy 2000-luvulla syntyneiden lapsien nimissä, on raamatullisten nimien suosion nousu. Sama kehitys näkyy Ruotsissa ja niinkin kaukana kuin Yhdysvalloissa. Televisio, elokuva ja internet vaikuttavat nimistöön samalla tavoin kautta koko maapallon.

Raamatullisista nimistä Lukas palautettiin Suomessa almanakkaan edellisessä nimi uudistuksessa 2005. Suomenruotsalaisella puolella riittää almanakkaan pääsyyn noin 100–150 kantajaa (joilla nimi on ensimmäisenä etunimenä), kun suomalaisessa almanakassa vastaava luku on tuhannen kantajan paikkeilla.

Sukunimien puolella nykyajan trendinä on, että moni suomalainen perhe muuttaa sukunimensä ruotsalaiseksi. Tämä käy helposti, jos esivanhempien joukosta viiden sukupolven sisällä löytyy sopiva ruotsalaisnimi. Mutta ummikkosuomalaiset eivät voi ottaa mitään ruotsalaisnimeä, koska useimmat sukunimet ovat suojattuja. Heille avuksi Blomqvist listaa yli 200 komealta kalskahtavaa sukunimeä, jotka ovat aivan vapaita. Hmm, miltähän kuulostaisi Heikki Dufberg tai Heikki Quarnhult...

Minna Saarelma julkaisi syksyllä ensimmäisen etunimikirjansa

Nimipäiväjuhlat. Kirjaansa varten hän otti yhteyttä pariinkymmeneen kollegaansa Euroopan eri puolilla ja tiedusteli näiltä, miten kyseisessä maassa nykyään juhlietaan nimipäiviä ja millainen nimipäiväkalenteri on käytössä. Niinpä kirjassa onkin ajan tasalla olevaa tietoa usean maan nimipäiväkäytännöstä.

Euroopan maista nimipäivät ovat voimissaan Suomessa, Ruotsissa, Tshekissä, Unkarissa ja Latviassa. Näissä kaikissa on myös kalentereissa ajan tasalla oleva ei-kirkollinen nimipäiväluettelo. Lisäksi nimipäiviä juhlietaan katolisissa ja ortodoksisissa maissa, kuten Puolassa, Kroatiassa ja Kreikassa. Siellä juhlinta kohdistuu kuitenkin enemmän henkilön tai kaupungin suojelupyhimykseen, ei niinkään nimipäiväsankariin itseensä.

Nimipäivien vieton Saarelma näkee lähes kaikkialla laskevana suuntana. Amerikkalaistyyppinen syntymäpäivien vietto on ajamassa nimipäiväjuhlia sivuraiteille, ja uskonnollinen nimipäivien vietto vähenee nuorison maallistuessa.

Mutta tilalle on tullut uudenlaista nimipäivien huomioimista. Suomessa kirjastot viettävät Lainan päivää, Martta-liitto Martan päivää ja esimerkiksi sanomalehti Kaleva Kalevan päivää. Erityiset nimi yhdistykset valitsevat milloin Vuoden Markun, milloin Vuoden Matin. ☺

Heikki Oja

Marianne Blomqvist, Vad heter finlandssvenskarna? Svenska folkskolans vänner 2006

Eero Kiviniemi, Suomalaisten etunimet, Suomalaisen kirjallisuuden seura 2007

Minna Saarelma, Nimipäiväjuhlat, Kirjapaja 2006

RUKOUSPÄIVÄKÄYTÄNTÖ MUUTTUU JÄLLEEN

Suomalaisissa almanakoissa on jo neljänsadan vuoden ajan ollut merkittynä vuotuisia rukouspäiviä. Aikaisemmin ne olivat valtiovallan määräämiä, mutta vuoden 2004 alusta lähtien rukouspäivien valinta ja päättäminen on ollut kirkkojen omissa käsissä.

Viime vuosina rukouspäivien viettoa on valmistellut eri kirkkokuntien yhteinen ekumeeninen neuvosto, jonka hallitus on tehnyt päätöksen esimerkiksi rukouspäivien paikasta. Vaikka valtiolta ei virallisesti enää puutu rukouspäiviin, Tarja Halonen on henkilökohtaisesti luvannut allekirjoittaa rukouspäiväjulistuksen niin kauan kuin hän on presidenttinä.

Vielä vuodelle 2007 valittiin vanhaan tapaan neljä rukouspäivää, joista yksi on tammikuussa kristittyjen ykseyden rukousviikon yhteydessä, yksi keväällä, yksi syyskuussa ja viimeinen lokakuussa YK:n aseidenriisuntaviikon yhteydessä.

Kirkon piirissä katsottiin vanha rukouspäiväkäytäntö ongelmalliseksi, koska rukouspäivä ei aina istunut kirkkovuoden mukaisen pyhäpäivän teemaan. Siksi maamme evankelisluterilaisen kirkon piispainkokous

teki vuoden 2006 alussa esityksen, jonka mukaan rukouspäivien lukumäärä lasketaan kahteen ja niiden sijainti on joka vuosi sama. Ensimmäinen, *kristittyjen ykseyden rukouspäivä* olisi aina 18.1. ja toinen, *rauhan, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen vastuun rukouspäivä* olisi aina 24.10. eli YK:n päivä.

Kahden poisjätetyn rukouspäivän aiheita käsiteltäisiin vastaisuudessa kahtena uutena pyhäpäivänä, jotka kirkolliskokous otti käyttöön vuonna 1999: perheen sunnuntaina ja luomakunnan sunnuntaina. Uuden ehdotuksen mukaisesti perheen sunnuntaita vietetään jonakin touko-marraskuun sunnuntaina ja luomakunnan sunnuntaita jonakin touko-lokakuun sunnuntaina. Seurakunnat voivat itse päättää näiden pyhäpäivien sijoittelusta, joten valtakunnallisiin kalentereihin niitä ei voida merkitä.

Kirkon käsikirjakomitea puolisi piispainkokouksen ehdotusta, ja viime vuonna kirkolliskokous teki asiassa lopullisen päätöksen: rukouspäivät ovat vuoden 2008 alusta lähtien kiinteillä päivämäärillä 18.1. ja 24.10. Kiinteiden päivämäärien arvellaan vahvistavan ja vakiinnutta-

van rukouspäivien asemaa.

Koska päivämäärät sattuvat useimmiten arkipäiville, seurakunnat viettäisivät niitä esim. rukoushetkenä, viikkomessuna tai muulla tavoin.

Suomen ekumeeninen neuvosto tuottaa ensi vuodelle vihkosen, jossa on aineistoa koko ekumeeniselle rukousviikolle (18.–25.1.2008) ja ekumeeniselle vastuuviikolle (19.–26.10.2008). Ideana on, että tietyn paikkakunnan eri kirkkokuntiin kuuluvat seurakunnat järjestäisivät kummallakin viikolla yhteisiä ekumeenisia juhlia tai jumalanpalveluksia, joissa käytetään ekumeenisesti laadittua rukouspäiväaineistoa.

Yliopiston almanakkatoimisto alkaa vuosikerrasta 2009 lähtien merkitä rukouspäivät myös päivälistaansa, jossa ovat vuoden kaikki pyhä-, liputus- ja muut kalenterin erikoispäivät.

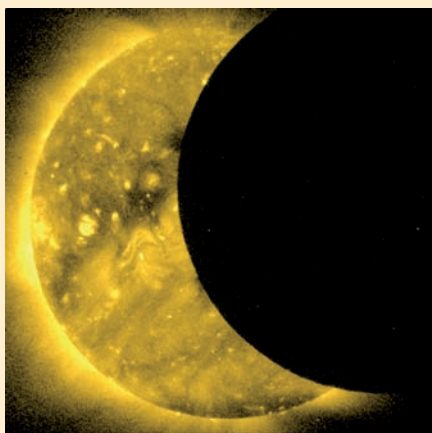
Rukouspäivien ruotsinkieliset nimet ovat "Böndagen för kristen enhet" ja "Böndagen för fred, mänskliga rättigheter och internationellt ansvar".

Käytännössä useimpiin kalentereihin mahtuu vain sana Rukouspäivä, ruotsiksi Böndagen. ☺

AURINGONPIMENNYS

AVARUDESTA

Maaliskuun 19. päivän auringonpimennys ei Suomesta näkynyt lainkaan, mutta japanilainen Hinode-tekokuu tarkkaili pimennystä maapallon kiertoradalta. Hinoden röntgenteleskooppi näki mustan kuun työntyvän hiljalleen auringon kiekon eteen. Auringon pinnalla kiehuu kaasua 5500 asteen lämpötilassa. (Kuva Japanin avaruushallinto)

POHJOIS-AMERIKA MUUTTI KESÄAIKAKÄYTÄNTÖÄ

Yhdysvallat ja Kanada ovat muutaneet kesäaikansa päivämääriä. Aikaisempina vuosina kesäaika aloitettiin huhtikuun alussa ja lopetettiin

lokakuun lopussa. Vuodesta 2007 lähtien kesäaika alkaa maaliskuun toisena sunnuntaina ja päättyy marraskuun ensimmäisenä sunnuntaina. Niinpä tänä keväänä Yhdysvallat

siirtyi kesäaikaan jo 11.3. ja palaa normaaliaikaan taas marraskuun 4. päivänä. Ensi vuoden päivämäärät ovat 9.3. ja 2.11.

Euroopan unionissa kesäaika alkaa maaliskuun viimeisenä sunnuntaina eli kaksi tai kolme viikkoa Amerikkaa myöhemmin ja päättyy lokakuun viimeisenä sunnuntaina eli viikkoa ennen amerikkalaisia.

Myös kellonajoissa on eroa. Euroopan unionissa siirtyminen tapahtuu kaikkialla samanaikaisesti (kello 1 UT, kello 3 Suomen normaaliaika), kun taas Amerikassa jokainen aikavyöhyke tekee siirroksen kello 2 omaa aikaansa. Koska Yhdysvalloissa on mantereella neljä aikavyöhykettä, kestää koko siirtyminen kolme tuntia. ☺